

Balázs Sándor

XIV. Lajos, a nyúl

Részlet a szerző *Dugó a vízzen* című, megjelenés előtt álló álregényéből

Közben véget ért az iskolaév. Gorgan bácsi — bár anyanyelvét ott zavartalanabban használhatta volna — nem költözött délebbre, ahol továbbra is más szelek fújtak. Más színű zászlókat, mint itt, úgymond, Északon. Egyre többször jártunk együtt futballmeccsre, s biztatott, beajánl a piros-fehérek ifi csapatába. Hadd legyen belőlem labdarúgó, olyan, mint Barátki vagy Bodola. Amikor az edző meglátott, az első kérdése futballkarrierem lényegére tapintott.

— Fogsz-e még nőni és hízni?

Egy dugóról soha nem lehet tudni, hiszen megváltoztathatja alakját. Az első edzésen kiértékelt.

— Labdakezelésed nulla, erőnléted pocsek, fejelni csak akkor tudsz, ha a labda eltalálja a szűkre méretezett agyvelőd csontvédőjét, de van egy nagy erényed: igen gyors vagy. Mondd, hogyan tudod ezt a gömböc testedet ilyen ütemben görgetni magad előtt?

Azért bevett a csapatba — de csak tartaléknak. Tizennégyes számmal a hátamon mindig ott kuporogtam a kispadon a többiek között, mint a verebek a villanydróton, leltári számmal. Nevet is kaptam, én voltam XIV. Lajos. Semmi reményem nem lehetett arra nézve, hogy egyszer majd felkel a Nap, s druszámhoz hasonlóan engem a Futballisták Fénylő Csillagának fognak nevezni. Legfeljebb abban bízhattam, hogy legalább három csapattársamat elviszi a razzia, s akkor szóhoz juthatok. Csakhogy ők törvénytisztelők voltak, nem keveredtek kétes ügyekbe, így maradt a kispad melegítése ülepemmel. De mit ad Isten, egy influenzajárvány jobban megtizedelte a csapatot, mint a razzia, s lám kezdőjátékosként én is ott idétlenkedek a pályán. Gondoltam, kihasználom amúgy is kisszámú erényeimet, ez esetben a megdicsért gyorsaságomat, s széltében-hosszában szaladgáltam a pályán, amíg ki nem fulladtam. Csak egy baj volt: ritkán találok a labdával. Hol én futottam el mellette, hol ő került ki engem, mintha félt volna, hogy a bal lábamat igencsak szorító futballcipővel kárt okozok neki. Volt, amikor mégis eltaláltam, de akkor a lelátóról bekiáltották: „Te pékmester!” Nem értettem, de a balösszekötő ott helyben a zöld gyepen, a fülemben suttogva megmagyarázta: „Azért, mert óriási kiflit rúgtál.” „Hatalmas kifli” — ez emlékeket kavart bennem. Felidéztem azt a sötétbarnára sült félhold alakú péksüteményt, amelyet az abesszin háború idején Négus-kiflinek neveztek, s oly nagy élvezettel majszoltam. Már amikor Prezenszky bácsi, a pékárunk eladója né-

ha megajándékozott az akkori nemzetközi konfliktustól nevet kapó egy-egy ilyen süteménnyel. Elméláztam a gyarmati harcok, a sütődék meg a labdarúgás ilyen bizarr összefüggése felett. Csakhogy erre nem a futballpálya a legalkalmasabb környezet. S főleg nem egy tartalékjátékosnak a 14-es számmal a hátán. Akinek nem meditatálni, hanem bizonyítani kell, ha már ezt a pályát s nem a filozófusi pályát választotta. Rám is kiáltott a partvonalról az edzőm: „Csukd be a szádat te álmodozó, még lenyeled a lasztit.” Ezzel az elmélkedésem minden konklúzió nélkül lezárult. A Négus-kifli meg a kiflirúgás konnexiójának talányát azóta minden bizonnyal senki nem oldott meg.

Én ezek után ott, akárcsak egy közbűnöző rab a fogház udvarán a délelőtti sétán — különben csikos volt a mezem —, a bal lábamat egyre jobban szorító stoplisban körbe-körbe jártam, igyekeztem a kereknek mondott, holott a valóságban gömbölyű játékszerre összpontosítani. Ennek következtében — legalább is a lelátón engem szidalmazó szurkolók véleményezése szerint — szakmát változtattam. Mintha visszaadhattam volna a pékipari engedélyemet, s a gyertyagyártásra adnám a fejemet. Ugyanis ezt kiáltotta be valaki mesterségem azonosításakor: „Te gyertyagyáros!” S magyarázatként még hozzá üvöltötte. „Hogy ott-hon is lássák!” Hát így értékelték az én újabb teljesítményemet, mármint azt, sem előre, sem hátra, sem balra, sem jobbra, hanem egyenesen a magasba küldtem derékszögben ezt az átkozott gömböt, amely nélkül sajnos ezt a sportot nem lehet űzni.

Most, hogy utólag lejegyzem magamnak foci élményeimet, örömmel tölt el, hogy ez a szurkolói bekiáltás nem fedte a valóságot. Mi is lett volna belőlem, ha valóban gyertyagyáros vagyok? Később holmi tapasztalatokat szereztem arra nézve, mit jelent a nacionalizálás. Minden bizonnyal engem is államosítottak volna, s akkor vége szakad nem csak a futballista karrieremnek. Legfeljebb a Dunadeltában folytathattam volna, de csak rabőrzőim felügyeletével. S nem az élmunkás-halász kitérítés megszerzésével. Rossz még rá gondolni is erre. Na de hagyjuk. Most még nem tartunk a köztulajdonba vételnél. Ott idétlenkedek a gyepnek alig nevezhető, kopott fűmaradványok között. S akkor az életpályámra nézve történelmi esemény következett. Mármint a tizenhatos sarkán. Azóta is úgy emlékezek rá, mint Trianonra. Hogy, hogy nem, véletlenül ismét szembekerültem azzal gömb-alkalmatossággal. Gondoltam egy fenségest és nagyot: egy klasszis hazaadással mindent rendbe hozok. Rüsszettel találtam el az objektumot, s az — a gravitáció törvényeire fittyet hányva — fura ívet írt le, mit neki Négus-kifli meg az a kanóccal égő szálegyenes világító rudacska nyomvonala, védhetetlenül bevágódott saját kapunk felső sarkába. „Végre egy dugó!” — kiáltott fel valaki, de láttam, hogy az ellenfél szukolótáborából jött az elismerés, s azonnal rájöttem, hogy nem nekem s a teljesítményemnek szól. A dugó ugyanis futballszaknyelven egyszerűen gólt jelent. S akkor valaki gúnyosan még egy bekiáltott tanáccsal megtoldta ezt a lelátó ugyanazon oldaláról: „Még vihetted volna”. Valóban. Hiszen a tizenhatoson belül könnyebben eltalálhattam volna saját kapunk vinklijét.

Ezzel véget ért az ezen a pályán feltételezett történelmi hivatásom. Világos lett, hogy nem lesz belőlem Futball-Nap-Király. A tizennégyes mez örökre lekerült rólam. Ettől kezdve XIV. Lajost már csak a történészek emlegették. Eddigi rövid életpályám idején a tapasztalataimból igyekeztem életelveket kikovácsolni, s akkor mégsem ezt tettem. Ezzel ugyanis bizonyítottam volna, mennyire primitív gondolkodású vagyok. Mondjam, hogy a tanulság az, miszerint az életben nem jó öngólt rúgni? Közhely. Ki ne tudná ezt? Ezért ki sem mondtam. Inkább csak ehhez igazodtam.

Csakhogy én nem voltam olyan bükkfából — vagy akár parafából — faragva, hogy egykönnyen lemondjak a történelmi dicsőségről, amit akkor, sajnos, csak a tizennégyes szám biztosíthatott volna nekem. Kezdtém bújni a történelemkönyveket, és sok mindent megértettem. Nagy névrokonom rengeteg csatát megnyert, bevonult Strasbourgba, de élete végén mégis egy háborúktól kimerült Franciaországot hagyott maga után. Mondhatta magáról „l'etat c'est moi”, én viszont nem mondhatom „le football s'est moi”. A futballpálya talaja nem alkalmas arra, hogy babért teremjen nekem. Más csatateret kell választanom, ahol királyi elődöm nemes példáját követhetem. Ne legyen belőlem csodacsatár, akit a lelátón a nagyérdemű „brávo”-val köszönt, s akinek mindenki előre köszön. No meg autogramokat is kérnek tőle, feltéve, ha van nála íróeszköz. A történetek után különben sem érdekelt, milyen történelmi események fognak lezajlani a labdarúgópálya zöld gypén vagy környékén. Stílszerűen „utánam az özönvíz”, dőljön össze Franciaország. Hiszen én az özönvízben is jól úszkálhatok. Úszni ugyanis már rég megtanultam.

S akkor váratlan fordulat következett. Az ifik edzőjét megszólította Marius, az atlétikai ifjúsági csapat trénera.

— Egykomám — mondta —, itt van ez a XIV. Lajosnak tisztelt kétfalásbas gombóc, akiből soha nem lesz Barátki. Nekem szükségem volna egy ilyen balekre. Gyorslábú, kitűnő nyúl lehetne belőle.

Hallottam a párbeszédet, s már el is képzeltem magamat nyúlpaprikásként. A futók nagymestere folytatta.

— Ez a srác, minden természeti adottság hiányában, igen jól szalad, mintha űznék a mongolok, vagy talán a tatárok. Nem sokáig, hiszen egy ilyen széle-hossza-egyenlő testet nehéz az egyirányú mozgást meghatározó Newton-i alapelvek és a bioenergia állandó csökkenésének törvénye szerint hosszabb ideig mechanikai mozgásra készíteni — érvelt az atlétaedző, hadd érezze mindenki, hogy ő nem akármilyen szinten sajátította el mesterségének tudományát. — De ötszáz métert minden bizonnyal szapora léptekkel le tud futni, s ez nekem elég.

Az edzőm, akárcsak én, még mindig nem értettük, mi köze ennek a nyúltegyesztéshez. A labdarúgótrénerem mindenestre fellélegzett.

— Szívesen megszabadulok ettől a rendkívül veszélyes futballt játszó alaktól. Mármint nem az ellenfél, hanem a mi kapunkra nézve veszélyes — tette hozzá a magyarázó mondatot.

Ezek után Marius kezére kerültem. Először is kioktatott, a futócsapatban van egy kiváló tehetség, akiből 800 méteren még olimpiai bajnok is lehet. Csak egy kis segítségre van szüksége. Az én feladatom egyszerű. Vele együtt elindulok a versenyen, azonnal az élre török, húzom magam után a leendő győztest, minden erőmet megfeszítve lefutom az ötszáz métert, annál többet ilyen iramban amúgy sem lennék képes megtenni, s akkor kiállok, hagyom a bajnokot jó idővel célba jutni. Hát ez lenne a nyúl szerepe.

Minden rendben. Sokáig edzettem ötszáz méteren, mindent kiadtam magamból. Az első verseny a forгатókönyv szerint zajlott le. Én felvettem a nyúl cipőt, szaladtam, mintha a vadászok puskája elől menekülnék. A hátam mögött hallottam, amint a nagyreményű bajnok biztatott: „Jól van Nyuszi, jó az ütem”, majd ötszáz méternél kidőlttem. Ott lihegtem a fűben, s jött, hogy dúdoljam az óvodában tanult dalocskát: „Nyuszi ül a fűben...” Közben a Bajnokok Bajnoka rekordot döntött.

Összebarátkoztam az egyszerűen Rekordernek nevezett társammal, aki egy alkalommal azt mondta: ha már a futópályán összemérjük erőnket (mi az, hogy összemérjük — gondoltam —, az én erőmet eleve ötszáz méterre méretezik, az ötszáz és a nyolcszáz nem mérhető össze), akkor miért ne küzdenék meg a sakktáblán is. Rendben van, a nyitások elméletével nem álltam hadilábon, ha a salakon nem is verhetem meg, legalább a 64 kockás pályán végre legyőzhetem. Elkezdődött a parti. Ugyanolyan felsőbbrendűséggel kezelt le most is, mint a salakon verseny közben. Csakhogy ezúttal nem voltam beprogramozva ötszáz méterre. Amikor a gyalogomat előre toltam a d:2-re, hetykén odavetette: „Na né, mi nőtt ide”. „E fiúból pap lesz” — jegyeztem meg fenyegetően, ezzel tudomására hozva, hogy az irodalmi ismereteimben egy Arany János idézet az én ötszáz méteremen belül van. „Jó, akkor rosirozok a Bethlen-bástyával” — replikázott. Rosszul tette, mert a fiúból tényleg pap lett, mármint királynő, vagy ahogyan később a nyelvújítók mondták: vezér, s ő elvesztette a játszmat. Ezek után igen feszült lett a viszony kettőnk között.

Egy újabb versenyen a megegyezés szerint megint a boly élén nyargaltam, hajtottam, hajtottam, elkeseredetten. A nyúlüldöző hiába szólt rám: „Túl gyors a tempó”, én csak szedtem a lábam, mint a nyulacska a forró platnin. Már közeledtünk a kritikus ponthoz, amikor nekem be kellett volna dobnom a törülközőt. S akkor megvillant az elmémben, hogy az edzőnk tévedett Newton meg a bioenergia csökkenése tekintetében. Én ugyanis nem éreztem semmi fáradtságot, ami akadályozott volna — tudálékos szavaival élve — a mechanikai mozgásomban. Ördögi ötletem támadt. Mi lenne, ha nem állnék ki, s végigfutnám a távot? Így történt. De amikor elsőnek szakítottam át a célszalagot, észrevettem, milyen gyilkos tekintetek merednek rám. Az edző meg a kiszemelt olimpikon mintha fel akart volna nyársalni. Más mindenki tapsolt. Babérkoszorút tettek a nyakamban — ilyen nyakékkal díszített nyulat aligha látott valaki —, ugyanis megdöntöttem a csúcsot.

Ezután jött a haddelhadd. Ünneplés helyett fegyelmeztelenség miatt kizártak a futócsapatból. Figyelmeztettek, többet be ne merjem tenni a lábam a stadionba. Különben is a lábamra való futócipő hiánycikk — mondták.

Így ért véget dicstelen sportolói pályafutásom. De egy maradandó tapasztalattal ismét gazdagodtam. XIV. Lajos soha nem lett volna abszolutista uralkodó, ha engedte volna, hogy előtte egy nálanál jobban (be)futó személy szaladjon. Elsőnek lenni csak akkor lehet, ha azt, aki előttem első lehetne, nem engedem magam elé. S mivel tisztában voltam képességeimmel (no meg később a kialakult új — és a lelkét mindig tisztelt — rend nyújtotta lehetőségeimmel), belenyugodtam valamibe: egyeduralkodói elsőségre aligha számíthatok. Nemcsak az öngólra hajlamos ügyetlenségem miatt, hanem azért is, mert megérezttem, mindig lesznek mások — Rekorder et comp — kiváltságos helyzetben. Marad nekem a nyúl-élet, némi korrekcióval: sohasem fogok feljebbvalóm elé tolakodni, még ha erre képes lennék is. Meg azt sem mondom el senkinek, íme, valaki az én segítségével ért célba — lett légyen mondjuk később párttitkár. Nehogy bárki feltételezze, miszerint nélkülem a nagy ünnepelt nem lett volna első. Elég, ha ő maga — a megvastapsolt — tudja ezt, s meghálálja, amiért ötszáz méternél leléptem előle. Ez lehet a magasra törésem fékje. Ugyanis magasra akarok jutni, akár azok támogatásával is, akiket én katapultáltam oda fel. De azért nem úgy, hogy a menyegyzetbe beleüssem a fejemet.

Abonyi Mária illusztrációja

Nagy Attila

Lomha nyúl

Nyílik az oleánder
Vaníliaillat
Lengi be orcám
S ajakim szintén

Pattog a cinke
Szarka csereg fenn
Árokból béka
Mászik elé

Füstöl a szájam
Jó pipaillat
Űzi a szúnyog
Bősz seregét

Déli a nap már
Perzseli vállam
Tikkad a tarlón
Lomha a nyúl

Álom

Álom suhan a réten át
Álmodom hogy téged lát
Hogy benned mégis béke van
S a mozdulatnak éke van

Hogy néha hálás az aki
A kézfogásból hallja ki
Hogy te voltál az és te maradsz
Ki el és le és fel nem adsz
